

SOURCES FOR MARIT AYIN (CARING WHAT OTHERS THINK)

By Rabbi Dr. Nachum Amsel

These sources are from the book, "The Encyclopedia of Jewish Values" published by Urim, or the upcoming books, "The Encyclopedia of Jewish Values: Man to Man" or "The Encyclopedia of Jewish Values: Man to G-d" to be published in the future.

1) בראשית יב: ג ופירוש רש"י על יב: ג

ויאמר ד' אל-אברהם לך-לך מארצה וממולדתך ומבית אביך אל-הארץ אשר אראך: ואעשה לך גדול ואברכה ואגדלה שמך והיה ברכה: ואברכה מברכה ומקללה אאר ונברכנו בך כל משפחת האדמה: ונברכו כך - יש אגדות רבות וזהו פשוטו אדם אומר לבנו תהא כאברהם.

2) יומא פנ.

אביי אמר: כדתניא, (דברים ו) ואהבת את ה' אלקיך שיהא שם שמים מתאהב על ידך, שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ויהא משאו ומתנו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו אשרי אביו שלמדו תורה, אשרי רבו שלמדו תורה. אוי להם לבריות שלא למדו תורה, פלוני שלמדו תורה ראו כמה נאים דרכיו, כמה מתוקנים מעשיו, עליו הכתוב אומר (ישעיהו מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר. אבל מי שקורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ואין משאו ומתנו באמונה, ואין דבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי לו לאביו שלמדו תורה, אוי לו לרבו שלמדו תורה, פלוני שלמד תורה ראו כמה מקולקלין מעשיו וכמה מכווערין דרכין ועליו הכתוב אומר (יחזקאל לו) באמר להם עם ה' אלה ומארצו יצאו.

3) דברים ו: ה

ואהבת את יהוה אלהיך בכל-לבבך ובכל-נפשך ובכל-מאדך:

4) מדרש ויקרא רבה לד: ח

אמר ר' יצחק למדתך תורה דרך ארץ שכשיהא אדם עושה מצוה יהא עושה אותה בלב שמח שאלו היה ראובן יודע שהקב"ה מכתוב עליו (בראשית לו) וישמע ראובן ויצילהו מידם היה טוענו ומוליכו אצל אביו ואלו היה יודע בועז שהקב"ה מכתוב עליו ויצבט לה קלי עגלים פטומים היה מאכילה ר' כהן ורבי יהושע ברבי סימון בשם ר' לוי אמרו לשעבר היה אדם עושה מצוה והנביא כותבה ועכשיו אדם עושה מצוה מי כותבה אליהו ומלך המשיח והקב"ה חותם על ידיהם

5) משנה אבות ב: א

רבי אומר איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם. כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם.

6) במדבר לב: כב

ונכבשה הארץ לפני ד' ואחר תשביו והייתם נקים מד' ומישראל והייתה הארץ הזאת לכם לאחזה לפני ד':

7) משלי ג: ד

ומצא-חן ושכל-טוב בעיני אלקים ואדם:

8) ברכת המזון, קטע "במרום"

ונשא ברכה מאת ד'. וצדקה מאלקי ישענו. ונמצא חן ושכל טוב בעיני אלקים אדם:

9) שמות לב: יא-יב, יד

ויחל משה את-פני ד' אלקיו ויאמר למה ד' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים בלח גדול ובגד חזק: למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרג אתם בהרים ולכלתם מעל פני האדמה שוב מחרון אפך והנחם על-הרעה לעמך: ... וינחם ד' על-הרעה אשר דבר לעשות לעמו:

10) במדבר יד: יא-כ

ויאמר ד' אל-משה עד-אנה ונאצני העם הזה ועד-אנה לא-יאמינו בי בכל האתות אשר עשיתי בקרבם: אפנו בדבר ואורשנו ואעשה אתך לגוי-גדול ועצום ממנו: ויאמר משה אל-יהוה ושמעו מצרים כי-העלית בלחך את-העם הזה מקרבם: ואמרו אל-יושב הארץ הזאת שמעו כי-אתה ד' בקרב העם הזה אשר-עין בעין נראה אתה והוה ועננד עמד עליהם ובעמד ענו אתה הודך לפניהם יומם ובעמוד אש לילה: והמתה את-העם הזה כאיש אחד ואמרו הגוים אשר-שמעו את-שמעך לאמר: מבולתי יכלת ד' להביא את-העם הזה אל-הארץ אשר-נשבע להם וישחטם במדבר: ועתה

יְגַדְלֵנָּא כַּח אֲדָנִי כְּאֲשֶׁר דְּבַרְתָּ לְאִמְרֵי: ד' אֲרֵךְ אַפְסִים וְרַב-חֶסֶד נָשָׂא עִוֹן וְפָשַׁע וְנָקָה לֹא יִנְקָה פְּקָד עִוֹן אֲבוֹת עַל-בְּנִים עַל-שְׁלֵשִׁים וְעַל-רַבְעִים: סֶלַח-נָּא לְעִוֹן הָעָם הַזֶּה כְּגֹדֶל חֶסְדְּךָ וְכְאֲשֶׁר נָשָׂאתָ לָעָם הַזֶּה מִמִּצְרַיִם וְעַד-הַנּוֹחַ: וַיֹּאמֶר ד' סֶלַחְתִּי כְּדַבַּרְתָּ:

11) חתם סופר, ליקוטי שו"ת ו:נט

העתרתני בדבריך ובגלגולי סבותיך אשר לא היה לי לנחת ודע בני ותלמידי שי' כי כל ימי הייתי מצטער על המקרא הזה והייתם נקיים מה' ומישראל (במדבר לב: כב) וב' חובות אלו נקיות מה' יתבי' והנקיות מישראל עמו הם שני רוכבים צמדים על גבנו ויותר אפשרי לצאת ידי החוב הראשון היינו ידי שמים יותר הרבה ויותר מלצאת ידי הבריות כי הם חושבים מחשבות זרות ונושאים ונותנים מנורות בלבנה ועונשו יותר קשה מאד מאד עד לאין מספר ממי שאינו יוצא ידי שמים ח"ו והוא מש"ס ס"פ יה"כ פ"ו ע"א בענין חלול ה' ראין לו כפרה כלל ר"ל ושיעור חלול ה' כגון רב דשקיל בשרא ולא יהיב דמי לאלתר שם ובעו"ה שכיח בדברי הבריות למדן כזה יעשה דבר זה והוא שגור בפייהם ואפילו על חשד סברא בעלמא ...

12) יומא לח.

בית גרמו היו בקיאיין במעשה לחם הפנים ... ועל דבר זה מזכירין אותן לשבח: מעולם לא נמצאת פת נקיה ביד בניהם, שלא יאמרו ממעשה לחם הפנים זה ניזונין, לקיים מה שנאמר (במדבר לב) "והייתם נקים מה' ומישראל".

13) ירושלמי, בבא קמא מד:

אבא הושעיה איש טרייא הוה קצר והוה עבד ליה חדא איסדכין מן הד עמר. דלא יהוון ברייתא אמרין מדידן לבש:

14) יומא לח.

בית אבטינס היו בקיאיין במעשה ... ועל דבר זה מזכירין אותן לשבח: מעולם לא יצאת כלה מבושמת מבתיהן, וכשנושאיין אשה ממקום אחר מתנין עמה שלא תתבסס, שלא יאמרו ממעשה הקטורת מתבסמין, לקיים מה שנאמר והייתם נקים מה' ומישראל.

15) מדרש, תנחומא פקודי ה

זשה"כ "ולא יחשבו את האנשים אשר יתנו את הכסף על ידם לתת לעושי המלאכה כי באמונה הם עושים" (מ"ב מלכים ב' יב) ... ומשה היה גזבר על מלאכת המשכן לעצמו ... כיון שבא ליתן חשבון אמר להם כך וכך יצא למשכן וביותר עשיתי למשכן העדות... דבר אחר איש אמונות רב ברכות זה משה שנתמנה גזבר על המשכן, שנו רבותינו אין עושיין שררה על הצבור פחות משנים ומשה היאך נעשה יחידי גזבר אלא אע"פ שהיה משה הצדיק נאמן על פי הגבורה דכתיב (במדבר יב) בכל ביתי נאמן הוא קורא לאחרים ומחשב על ידיהם שנאמר ביד איתמר בן אהרן הכהן, זשה"כ ולא יחשבו את האנשים אשר יתנו את הכסף על ידם לתת לעושי המלאכה כי באמונה הם עושים.

16) משנה שקלים ג:ב

אין התורם נכנס לא בפרגוד חפות, ולא במנעל, ולא בסנדל, ולא בתפלין, ולא בקמיע, שמא יעני, ויאמרו מעון הלשכה העני, או שמא יעשיר, ויאמרו מתרומת הלשכה העשיר. לפי שאדם צריך לצאת ידי הבריות כדרך שצריך לצאת ידי המקום, שנאמר (במדבר לב) "והייתם נקיים מי-י ומישראל", ואומר (משלי ג) "ומצא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם":

17) פירוש תפארת ישראל על משנה שקלים ג:ב

ואדם - נ"ל דלהכי נקט קרא בתרא, דאי מקרא קמא, הו"א דוקא בגורם שיחשדוהו אסור, כבני גד שמאנו לעבור לא"י, ועי"ז גרמו שיחשדום כאילו מתפחדין מכנעניים, להכי היו צריכים להכריע דעת הרואה כשיראו הם עוברים לפני החלוץ, אבל הכא לא עשה התורם דבר שיגרום שיחשדוהו, דהרי כל אדם נמי לובש פרגוד חפות, סד"א דשרי, קמ"ל ומצא חן, דמשמע דלא לבד להנקות מחשד, אלא צריך שישתדל שימצא חן.

18) ספר החינוך רצה

והחלק אשר על הפרט, שיעשה איש מפורסם בגמילות חסדים ומעשים טובים מעשה אחד שיראה לרבים שהוא עבירה, וכגון המעשה ההוא אינו ראוי לכמו האיש החסיד ההוא שיעשהו אף על פי שהוא מעשה היתר, חילל את השם.

19) שבת כג.

אמר רב הונא: חצר שיש לה שני פתחים צריכה שתי נרות. (ואמר) (מסורת הש"ס: [אמר]) רבא: לא אמרן אלא משתי רוחות, אבל מרוח אחת לא צריך. מאי טעמא? אילימא משום חשדא, חשדא דמאן? אילימא חשדא דעלמא אפילו ברוח אחת נמי ליבעי? אי חשדא דבני מתא אפילו משתי רוחות נמי לא ליבעי לעולם משום חשדא דבני מתא, וזימנין דמחלפי בהאי ולא חלפי בהאי, ואמרי: כי היכי דבהאי פיתחא לא אדליק, בהך פיתחא נמי לא אדליק. ומנא

תימרא דחיישינן לחש דתניא, אמר רבי שמעון: בשביל ארבעה דברים אמרה תורה להניח פאה בסוף שדהו: מפני גזל עניים, ומפני ביטול עניים, ומפני החשד, ומשום (ויקרא יט) בל תכלה.

21) שולחן ערוך, יורה דעה סו:ט

דס דגים אף על פי שהוא מותר אם קבצו בכלי אסור משום מראית עין לפיכך אם ניכר שהוא מדגים כגון שיש בו שקששים מותר:

20) משנה שבת כב:ד

...מי שנשרו כליו בדרך במים. מהלך בהן ואינו חושש. הגיע לחצר החיצונה. שוטחן בחמה. אבל לא כנגד העם:

22) עבודה זרה יב.

נתפזרו לו מעותיו בפני עבודת כוכבים לא ישחה ויטלם, מפני שנראה כמשתחוה לעבודת כוכבים, ואם אינו נראה מותר. מעיין המושך לפני עבודת כוכבים לא ישחה וישתה, מפני שנראה כמשתחוה לעבודת כוכבים, ואם אינו נראה מותר.

23) רמ"א, שולחן ערוך, יורה דעה פז ופירוש טורי זהב ד

הגה ונהגו לעשות חלב משקדים ומניחים בה בשר עוף הואיל ואינו רק מדרבנן אבל בשר בהמה יש להניח אצל החלב שקדים משום מראית העין כמו שנתבאר לעיל..

כמו שנתבאר לעיל - למד מדם דגים לאסור לאכול בשר עוף בחלב של שקדים אא"כ הניחו משקדים אצלו משום מראית עין ודחה דבריו שאין ראייה מדם שמצינו בו איסור כרת משא"כ בבשר עוף בחלב שהוא דרבנן.

24) משנה חולין ב:ט

אין שוחטין לגומא כל עיקר, אבל עושה גומא בתוך ביתו בשביל שיכנס הדם לתוכה ובשוק לא יעשה כן, שלא יחקה את הצדוקים.

25) חסד לאברהם (תאומים), אורח חיים כא

...כי חשדא ומראית עין שני ענינים נפרדים הם ורחוקים זמ"ז דהרי בדבר שאסרו משום מראית עין אפי' בחדרי חדרים אסור ובדבר שגזרו משום חשדא בצינעה שרי וע"כ דמראית העין היינו בדבר שנראה בעיני העולם לאיסור ברור ולכן גזרו אף בחדרי חדרים דכל שידוע לשום אדם בעולם יהי מי שיהי והואיל והוא רואה שעושה איסור ברור ואיכא מראית עין ולכן גם ברבים שייך חשדא דמה מועיל מה שהם רבים ולא חשידי אם האיסור נראה ברור בעיניו משא"כ חשדא ל"ש בדבר שהוא ספק השקול אם עושה בהיתר או באיסור ואם עושה כן בפרהסיא ימצאו אנשים שיחשדו בכשרים שעושה איסור ולכן בצינעה מותר...

26) פירוש רש"י על שבת סד:

כל שאסרו חכמים משום מראית העין - שלא יחשדוהו באיסור, כגון שריון וקסדא ומגפיים, או לא יקשור גמלים זה בזה דמיחזי כאזיל לחינגא.

ולא בזוג אף על פי שהוא פקוק - ואינו מוליד קול לא תצא בהמה בו, וטעמא פרישנא בפרק כמה בהמה (שבת נד, ב) משום דמיחזי כאזיל לחינגא. ותניא בברייתא דבבבא דליכא מראית העין מותר.

27) שו"ת אגרות משה, אורח חיים ד:פב

לע"ד שאיסור חשדא שילפינן בשקלים פ"ג מ"ב מקרא ד"והייתם נקיים מה' ומישראל" הוא איסור מדאורייתא מצד עצמו שמחוייב שלא לעשות דברים שיחשדוהו וגם אחד מהטעמים שצריך להניח פאה בסוף שדהו משום חשדא בשבת דף כ"ג ע"א וא"כ א"צ לחקור איזה גדר איסור שייך להיות בזה דזה עצמו הוא האיסור. ויש שני עניני מראית עין דהיכא דלא שייך חשדא שהוא עושה דבר היתר והכל רואים מה שעושה רק שיבואו לדמות דכשם שזה מותר כ"כ מותר גם דבר שמדמין לזה הוא ודאי רק מדרבנן וצריך לאיזה גדר שיוכלו לאסור. וכן יש מראית עין כהא דעכו"ם בקבלנות י"ז ע"ב תוד"ה אין שמצד חשדא דאורייתא אין לאסור דכיון דאיכא גם אופן ההיתר אף שהוא באופן שאינו טוב להבעלים כשכיר יום מ"מ אין לחשוד דכמה מצות ואיסורין הוא בקושי להאדם ולא יחשדו כלל שהוא עובר עליהן ואם אחד חושד הוא אדרבה עושה איסור דחושד בכשרים, אך מ"מ אסרו שלא יהיה מקום לבעלי לשון הרע לדבר עליו או שהרוצים להקל יאמרו בכוונה שגם הוא עושה בשכירי יום כמו שטוב להדבר, הוא רק איסור דרבנן מטעם מ"ע = מראית עין = ולא משום איסור חשדא וצריך גדר לאסור. ובטעם זה הוא דין מי שנשרו כליו בדרך שוטחן בחמה וכדומה ולא הוזכר שם חשדא בגמ' אלא רש"י כתב שיחשדוהו שכבסן בדף קמ"ו ע"ב לטעם על המ"ע אבל לא שהחשד הוא האיסור, הוא נמי רק מדרבנן אבל היכא שאמר בגמ' מפני החשד הוא מדאורייתא מאיסור והייתם נקיים מישראל ומהא דפאה ולכן א"צ גדר אחר להאיסור דזה עצמו הוא האיסור ולפי"ז אין שייך תירוצך. ולכן הנכון לפרש כדבארתי שהשנים יהיו בכל הדרך ותרי לא חשידי.

28) אנציקלופיה תלמודית, כרך יז, "חשד: מראית עין"

יש שכתבו שמראית העין הוא דבר שבעיני הרואים נראה בירור שעושה איסור, ולכן אף בחדרי חדרים אסור, שמא יזדמן שם אדם שרואהו, וחשד הוא כשהדבר שקול אם זה עושה איסור או [טור תקסט] היתר, ודוקא בפרהסיא אסרו שמא יימצאו בני אדם שיחשדוהו שעובר עבירה, אבל בצינעא לא גזרו, לפי שאפילו יראהו אדם שמא יתלה בהיתר. ויש שכתבו שמראית העין הוא באופן שהרואה יהא סבור שמותר לעשות דבר זה וילמד ממנו לעשותו, וחשד הוא באופן שהדבר ברור לכל שאסור לעשות כן, אלא שיאמרו פלוני זה עושה איסור.

29) שבת סד:

אמר רב יהודה אמר רב: כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור. תנן: ולא בזוג אף על פי שפקוק, ותניא אידך: פוקק לה זוג בצוארה ומטייל עמה בחצר תנאי היא, דתניא: שוטחן בחמה, אבל לא כנגד העם, רבי אליעזר ורבי שמעון אוסרין.

30) פירוש רש"י על שבת סד:

אבל לא כנגד העם - שלא יאמרו ככסן בשבת האי תנא סבר דמידי דמשום מראית העין מותר בחדרים. אוסרין - כרב.

31) ירושלמי, כלאים מ:

רב אמר כל שהוא אסור מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור. מתניתה פליגא על רב... מתניתה פליגא על רב... מתניתה פליגא על רב.

32) תוספות על חולין מא. ד"ה ובשוק"

ובשוק לא יעשה כן - אע"ג דאמר רב (שבת דף סד:) כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור היינו כמו שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם שאם היו רואים אותו עושה כן בצינעא היה שם חשד כמו בשוק אבל כאן הרואה שעושה בביתו אומר לנקר חצרו הוא עושה ומיהו בירושלמי יש דהך משנה פליג אדרב מההיא ונראה שאין הש"ס שלנו סובר כן מדלא הקשה ממתניתין לרב כמו שהקשה מזוג שבצואר ומשני תנאי היא בפרק במה אשה (שם דף סד:) וכל הנהו דפריך לרב בפ"ק דמסכת ע"ז (דף יב.) מי שנתפזרו לו מעותיו לפני עבודת כוכבים ויש לו קוץ ברגלו ומשני להו קאמר בירושלמי דפליגי אדרב והא דאמר בפרק אע"פ (כתובות דף ס.) צינור שעלו בו קשקשים בשבת ממעכו ברגלו בצינעא בשבת ואינו חושש בההוא נמי מודה רב דלא שייך שם חשד דהא מדאורייתא שרי למעכו לכתחלה בשבת:

33) רבינו ניסים על הרי"ף ביצה ד:

... מחלוקת ברה"י דב"ש אית להו דרב יהודה א"ר דאמר כל מקום שאסרו חכמים משום מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור ובי"ה לית להו אבל ברי"ה דברי הכל אסור והרב אלפסי ז"ל לא הביא מכל זה כלום לפי שהוא פסק בפי חבית [סי' תקנ"ב] כהא דאמר ר"י אמר רב הלכך על כרחיך אמר בי"ה אפילו ברה"ר שרי דאי הוה אסרי ברה"ר ברה"י נמי הוה אסרי אלא ודאי בכל ענין שרו: אבל רבינו ניסים גאון ז"ל כ' דליתא לדרב משום דאשכחן כמה מתניי דפליגי עליה...

34) שולחן ערוך, אורח חיים שא:מה ומשנה ברורה שם קסה

מי שנשרו כליו במים הולך בהם ואינו חושש שמא יבא לידי סחיטה ולא ישטחם לנגבם מפני מראית העין שלא יחשדוהו שכבסן בשבת ואפילו בחדרי חדרים שאין שם רואים אסור. בחדרי חדרים - הטעם דלא חלקו חכמים בתקנתן. כתבו התוספות והרא"ש דוקא במקום שיש חשש שיחשדוהו הרואים שעשה איסור דאורייתא כגון כאן בכיבוס בזה אסור אפילו בחדרי חדרים משא"כ בדבר שהוא איסור דרבנן אפילו למה שייסברו הרואים לא החמירו לאסור בזה כ"א בפרהסיא והובא דבר זה במ"א וט"ז ושאר אחרונים:

35) שולחן ערוך, אורח חיים תרע"א:ח

חצר שיש לו ב' פתחים מב' רוחות צריך להדליק בשתייהן (מפני החשד ואם ב' הפתחים ברוח א' (והם בבית אחד) (כל בו) די לו באחד מהם. הגה ואם מדליק בב' פתחים אינו מברך רק באחד מהם ובשני מדליק בלא ברכה (ר"ן)

36) שו"ת רשב"א א:תקכה

שאלת עוד הא דאמר רבא (פסחים פ"ק דף ו') עיסת ארנונא חייבת בחלה משום דלית לה קלא אם חייב לברך על הפרשתה? דנראה שאינו חייב כיון שאינו אלא משום הרואין ולא מן הדין דהא כתוב עריסותיכם. וכן הדומין לזה כבן פקועה שהפריס על גבי קרקע. תשובה כל שהצריכו חכמים להפריש או לשחוט מאיזה טעם שאמרו מצוה של דבריהם היא. ועל מצוה של דבריהם מברכין.

37) מועד קטן יב. ופירוש רש"י שם

והאמר שמואל: מקבלי קיבולת, בתוך התחום אסור, חוץ לתחום מותר אדם חשוב שאני. ואיכא דאמרי: סיועי סייע בתיבנא בהדיהו, רב חמא שרא להו לאבונגרי דבי ריש גלותא למיעבד להו עבידתא בחולא דמועדא. אמר: כיון

דאגר לא קא שקלי שרשווי הוא דקא משרשו ליה. ולית לן בה. תנו רבנן: מקבלין קיבולת במועד לעשותה לאחר המועד, ובמועד אסור.

מקבלי קיבולת בתוך התחום אסור - ליתן מלאכה לנכרי בקיבולת כי עבדי ליה בשבתא, דידעי כולי עלמא ואמרי: היום בשבת יהב ליה, והא דשרי בית הלל בפרק קמא דשבת (ז, ב) ליתן כלים לכובס בערב שבת עם חשיכה, ואפילו בתוך התחום, משום דכביסה בנכרי מידי דלא מינכר, וליכא חשדא, אבל מידי דמינכר בתוך התחום אסור, משום חשדא.

38) שולחן ערוך, אורח חיים רמז: א

פוסק עם הא"י על המלאכה וקוצץ דמים והא"י עושה לעצמו ואע"פ שהוא עושה בשבת מותר בד"א בצנעה שאין מכירים הכל שזו המלאכה הנעשית בשבת של ישראל היא אבל אם היתה ידועה ומפורסמת אסור שהרואה את הא"י עוסק אינו יודע שקצץ ואומר שפלוגי שכר האיני יהודי לעשות מלאכה בשבת לפיכך הפוסק עם הא"י לבנות לו חצירו או כותלו או לקצור לו שדהו אם היתה המלאכה במדינה או בתוך התחום אסור לו להניחה לעשות לו מלאכה בשבת מפני הרואים שאינם יודעים שפסק.

39) שולחן ערוך, אורח חיים רמז: ו

יהודי הקונה מכס ומשכיר לו א"י לקבל מכס בשבת מותר אם הוא בקבולת דהיינו שאומר לו לכשתגבה מאה דינרים אתן לך כך וכך: הגה וכן יוכל להשכיר המכס לכל השבתות לא"י והא"י יקח הריות של שבתות לעצמו ולא חיישינן שיאמרו לצורך ישראל הוא עושה דבמקום פסידא כה"ג לא חששו (ב"י) וישראל הממונה על מטבע של מלך דינו כדין הממונה על המכס ואע"פ שמשמיעים קול בשבת בהכאת המטבע (הגהות מיימוני פ"ו וע"ל סימן רנ"ב) ויזהר שלא ישב הישראל אצל הא"י בשבת כשעוסק ' (ו') במלאכתו במטבע או בקבלת המכס (מרדכי פ"ק דשבת) :

40) כתובות ס.

תניא, נחום איש גליא אומר: צינור שעלו בו קשקשין, ממעכן ברגלו בצנעא בשבת ואינו חושש. מאי טעמא? מתקן כלאחר יד הוא, ובמקום פסידא לא גזרו בה רבנן. אמר רב יוסף: הלכה כנחום איש גליא.

41) משנה ברורה לה על שולחן ערוך, אורח חיים רמז

לא חששו - דע דמשמע מכל הפוסקים דלא התירו אפי' במקום הפסד גדול אלא באופן זה שצייר השו"ע דהיינו או בקיבולת או שמשכיר לו את גוף הריוח דבכל זה העובד גלולים אדעתא דנפשיה קעביד אבל בשכיר יום ממש אסור בכל גווני וזוהי תדע שאותן האנשים המחזיקים בית משקה שלוקחין מע"ש איזה א"י בביתן על יום השבת לעסוק במכירת המשקה (לה) שלא כדין הם עושין דאף אם נחשוב מניעת ריוח יום השבת להפסד גדול מ"מ הלא לא התירו בשכיר יום ממש וגם דאולי הוא רק בכלל מניעת הריוח כמו שכתבו האחרונים לענין תנור ומרחץ ועכ"פ אין להתיר אלא באופן שציירו השו"ע והרמ"א או (לו) שיקנה לו מע"ש כל הדברים שנותן לו למכור (לז) ואף דעכ"פ עדיין העסק נקרא על שם ישראל זה מותר משום פסידא ולפי מה שכתבנו לקמיה בשם הט"ז יהיה מותר בזה לישראל לישב מרחוק ולשמור שלא יגנוב הא"י מהעסק אך שיזהר שלא יתערב בהעסק ושלא ידבר עמו כלום מענינים ההם והוא דבר שקשה ליזהר שלא לדבר כלום כשיושב שם אך העולם נוהגין להתיר והנח להם מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין [תו"ש] והבוטח בה' ואינו מחפש צדדי קולות על שבת אשריו:

42) פרי חדש על שולחן ערוך אורח חיים תסא:ב (1656-1695)

עוד כתב בתשובה הנזכר שמותר לעשות סופגנים ממצה אפוי' וכת' בס' כנה"ג שלעשות פאשטוליש הנהוגות בכל שבת זכר למן ... ואף במצה אפויה משום מעשה שהיה שאשת חבר עשתה כן וששכנית' חשבה שהיה קמח ממש ולמחר טגנה דגים בקמח ממש ולפיכך יש לאסור מפני מראית העין ואני אומר שהכל מותר מן הדין ואין לנו לגזור גזירות מדעתינו ומה בכך אם אשה אחת טעתה ... והרי בש"ס לא חשו למראית העין מהא דגרסינן בפרק כ"ש לא למחי אינש קדרה בקמחא דאבשונא דילמא לא בשיל שפיר ואתי לידי חימוץ הא לאו הכי שרי ... ובין לפירוש רש"י שפירש קמחא דאבשונא ובין לפי' הערוך דחסיסי הוי קמח של עדשים וכמה שכת' התוספות נמצינו למדים מכל הני דכל שמותר מעיקר הדין עבדינן בפסחא ולא חיישינן למראית העין והכי נקטינן:

43) אנציקלופיה תלמודית, כרך יז, "חשד: מראית עין"

במקום שלא הוזכר בתלמוד בפירוש שאסרו חכמים מפני מראית העין, יש מהאחרונים שכתבו שאין אוסרים דבר מותר הנראה כדבר אסור משום מראית העין, ולכן בשר חיה, שחלבה מותר, מותר לאכלו בלא ניקור החלב, אף על פי שבשרה נראה כבשר בהמה שחלבה אסור, וכן [טור תקפד] מצינו שמותר לאפות פת בפסח מקמח של עדשים 215, ולא אסרוהו מפני מראית העין, שנראה כקמח חטים.

44) שו"ת אגרות משה, אבן העזר ב:יב

... ויש עוד טעם גדול במה שלא אסרו בפאה נכרית, דכיון דידוע לכל שיש ללבוש פאה נכרית שתהיה נדמית כשערות האשה עצמה אין לאסור דמה"ת יחשדוה הרואים מרחוק ואלו שאין מסתכלין כ"כ בנשים שהשער הנראה הוא משערות האשה עצמה כיון שהיא מוחזקת לאשה כשרה ויודעין שמקרוב ודאי מכירין שאינן שערותיה והרואים אותה בקרוב ומסתכלין הרי ברוב הפעמים יכירו שהיא פאה נכרית. ואין לומר שבמדינתנו זו בזה"ז שנתפרצה שרוב

נשים בעוה"ר אין מכסות ראשן שלכן יאמרו גם עליה שהיא מהפרוצות בזה, שלכן אף שלא אסרי רבנן אנן יש לאסור, חדא דאנן אין מחדשין איסור מה שלא אסרו מתחלה בגמ' והגאונים...

45) שו"ת אגרות משה, אורח חיים א:צו

בדבר נסיעה לאנשים בקאר /במכונית/ אחר הדלקת הנרות לביהמ"ד סמוך ערך שני מינוטין /דקות/ לכל היותר אם יש איזה חשש איסור.

איסור מראית העין הוא רק בדבר שנעשה זה ברוב הפעמים באופן האסור והוא עושה זה באופן המותר אסרו מפני מראית העין, כגון לעשות ע"י עכו"ם בקבלנות מלאכה כזו שהרבה עושים בשכירי יום שהוא אופן האסור, לכן אסרו גם בקבלנות משום מראית העין... אבל לעשות דבר היתר מפורסם בשביל איזה אנשים שיטעו לחשוב שהוא דבר איסור לא אסרו. ועובדא זו שידוע לכל שנשים מקבלות שבת בהדלקת הנרות ואנשים מקבלים שבת בתוספת קטן כי זמן הדלקת הנרות קבעו בעשרים מינוטין קודם השקיעה בכאן וברוב המקומות וא"כ הוא דבר מפורסם לכל אף לנשים שהאנשים עדיין מותרין במלאכה קרוב ל"ח מינוט אף לכתחלה אם לא יקבלו שבת, ... והיו עוד אחד עשר מינוטין מהרגע שישבתי בקאר ... עוד אחד עשר מינוטין למלאכה לכתחלה שאפשר בזה הזמן ליסע בקאר אף דרך רחוקה חמשה פעמים מהשיעור שעד הישיבה, ועוד ישארו איזה מינוטין לתוספת שבת. ורק אפשר יש איזה נשים טועות שחושבות שמזמן הדלקת הנרות אסור אף לאנשים לא שייך לאסור בזה משום מראית העין, דלא איכפת לן שידועו האמת שלאנשים מותר כיון שעדיין לא קבלו שבת.

46) שו"ת אגרות משה, אורח חיים ב:מ

ובדבר אם מותר לאכול ברעסטאראנס שמכניס שם רק מאכלי חלב אבל הם של אנשים מחללי שבת, הנה אף שם אפשר להיות כמה מאכלות אסורות כדגים טמאים, וגם השומן שמטגנים בהם אפשר שהם מבהמות אסורות ונבלות, וגם גבינות אסורות, ויש גם דברים שאסורים משום בשולי עכו"ם, ולכן אף ליכנס לשם לאכול דברים הידועים שאין בהם שום חשש איסור יש לאסור מפני מראית עין וחשד. אך אם הוא רעב ביותר שמצטער טובא ואין שם מקום אחר לאכול יכול ליכנס לשם לאכול דברים הידועים למותרין, אבל צריך שיהיה בצנעא דבמקום צערא ופסידא לא גזרו רבנן כדאיתא בכתובות דף ס'. והיינו שלא יהיו מבחוץ מכיריו, דלפני אלו הנמצאים בפנים הרי יראו שלוקח רק דברים הידועים למותרים. ואם יש שם מבחוץ מכיריו צריך לומר להם שמצטער טובא ולכן נכנס לשם ליקח דבר הידוע למותר. אבל בלא מצטער טובא אין ליכנס לשם כלל.

47) שו"ת יביע אומרת חלק ו, יורה דעה ח

אודות מה שנהגו כעת בכמה בתי מלון להגיש לאורחים אחר ארוחה בשרית, כוס חלב סינטטי שאין בו כל תערובת של חלב אמיתי, אלא הוא חלב צמחוני בלבד, האם אין לחוש בזה משום מראית העין של התיירים המתגוררים במלון שיחשבו שהותרה הרצועה לשתות חלב אחר מאכלי בשר בסעודה אחת. ... שכל שאין האיסור ניכר בעת אכילתו או שתייתו לא חיישינן משום מראית העין... שאם יש היכר מצד הקערות והצלחות שמגישים בהם חלב שקדים, אחר מאכלי הבשר, ומעלין אותם עם מגדנות ופירות, מותר, הואיל והדבר ניכר מצד מקומו ושעתו שהוא חלב שקדים, יותר מהנחת שקדים עמו... מסקנא דדינא שהמנהג הזה בדין יסודו, ואין להחמיר עליהם להצריכם שיתנו שקדים עם החלב הצמחוני הזה.

48) חתם סופר, ליקוטי שו"ת ו:נט

...ואני הרהרתי כמה פעמים אם אפשר שקיים אדם בעולם מקרא זה על מתכונתו ואולי על זה כילל שהע"ה קהלת ז' כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא רצתו לומר שאפי' בעשייתו כל טוב אי"א שלא יחטא עכ"פ באופן השני הנ"ל ביציאת ידי הבריות ואינני כדי להזכיר אבותינו הקדושים מ"מ תורה היא וחוכך אני בבני גד וראובן אשר עליהם נאמר מקרא זה והייתם נקיים ועפ"י עצת מרע"ה שהי' עפ"י ה' עשו את שלהם לנקות עצמן והוא במה שיצאו חלוץ י"ד שנים לפני צבא המלחמה ומ"מ לא יצאו ידי חובת המקרא הזה בשלימות כי לא על חנם גלו ראשונה לפני כל השבטים וקראו חז"ל עליהם מקרא הזה משלי כי כ"א נחלה מבוהלת בראשונה ואחריתה לא תבורך עיין ברבה פ' מטות (כב: ט)